

บทที่ 1



บทนำ

สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อ พ.ศ.2475 ถือได้ว่าประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงเฉพาะรูปแบบการปกครอง แต่พื้นฐานความรู้ความเข้าใจระบบการปกครองแบบใหม่ยังมิได้หยั่งรากลึกถึงสู่ปวงชน โดยความเป็นจริงสังคมไทยยังคงไว้ซึ่งวิถีชีวิตแบบอิตาเลียนที่ยังคงมีการรวมอำนาจไว้เป็นหลักใหญ่ มีการประสานประโยชน์จากการปกครองโดยการใช้อำนาจ ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายด้าน เช่น ด้านการพัฒนา ทั้งนี้เพราะว่า จุดยืนทางอุดมการณ์ไม่ใช่ตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลงในระดับรูปธรรมของสังคม แต่ปัจจัยที่สามารถส่งผลกระทบหรือมีอิทธิพลต่อทิศทางและเนื้อหาของเปลี่ยนแปลงจริง ๆ คือ “อำนาจในสังคม” เพราะอำนาจจะรวมศูนย์อยู่ที่จุดหนึ่งจุดใดหรือกระจายออกไปตามโครงสร้างและสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขั้นตอนและระดับของวิวัฒนาการเชิงประวัติศาสตร์ของสังคมนั้น กลุ่มหรือชนชั้นผู้กุมอำนาจในสังคมมีจุดยืนทางความคิดอุดมการณ์และค่านิยมที่โน้มเอียง หรืออิงแอบอยู่กับความนึกคิดใด การรวมตัวของความคิดกับอำนาจ จึงสะท้อนให้เห็นความคิดของชนชั้นผู้ปกครองของสังคม ซึ่งการพัฒนาอาจถูกครอบงำและได้รับการชี้นำจากความคิดของชนชั้นปกครองที่ดำรงอยู่ในสมัยนั้น (โกวิท กังสนันท์, 2529 : 60)

จากที่กล่าวมา ได้แสดงถึงความสำคัญของโครงสร้างแห่งอำนาจ ที่แทรกซึมอยู่ในทุกส่วนของโครงสร้างสังคมไทย ครอบคลุมที่อำนาจทางการเมืองการปกครองยังคงเป็นแบบรวมศูนย์ ดังนั้น จึงทำให้บรรดานักวิชาการและผู้สนใจ ได้ทำการศึกษาว่าในชุมชนหนึ่ง ๆ ใครมีอำนาจ ใครคือชนชั้นนำ (elite) และในหมู่ของชนชั้นนำมีความสัมพันธ์ทางอำนาจอย่างไร ซึ่งรวม ๆ กันแล้วจึงเรียกว่า “โครงสร้างอำนาจชุมชน” (community power structure)

การศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชนย่อมจะช่วยให้เข้าใจถึงโครงสร้างอำนาจในชุมชนต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การอธิบายทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมทางเมืองที่ประจักษ์ออกมาจริง ๆ เพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่จะมามีมาจากเบื้องบน คือรัฐบาลกลาง โดย

เฉพาะอย่างยิ่งถ้าจะมีการวางแผนพัฒนาทางการเมือง รวมทั้งการกระจายอำนาจการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งจำเป็นต้องเริ่มมาจากรฐาน คือ ชุมชนระดับต่ำ (ระคม วงษ์น้อม, 2527 : 3)

สำหรับประเทศไทยได้มีการศึกษาเรื่องชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจพอสมควร แต่ผลการศึกษาที่ผ่านมา เป็นที่ประจักษ์ว่าคุณลักษณะของชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจในชุมชนนั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ บุคคลที่จะได้รับการยกย่อง และยอมรับจากสังคมให้เป็นชนชั้นนำนั้นมักจะเป็นกลุ่มบุคคลกลุ่มน้อยที่อยู่ยอดสูงสุดของสังคมเป็นผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพล มีทรัพย์สินเหนือกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป และเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มบุคคลนี้จะเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งที่สำคัญในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งทางสังคม หรือมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และกลุ่มบุคคลกลุ่มเดียวกันนี้ จะเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นกลไกสำคัญในการตัดสินใจในกิจกรรมสำคัญในฐานะบุคคลชั้นนำ

ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นผลการศึกษาในสภาพสังคมทั่วไป แต่ในภาวะสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลง เนื่องจากการแพร่กระจายของอารยธรรมตะวันตก ความเจริญก้าวหน้าและวิทยาการสมัยใหม่ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และที่สำคัญมีการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง โดยมีการยกฐานะสภาตำบลเป็นนิติบุคคลทั่วประเทศ และจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในท้องที่ที่มีความเหมาะสม ซึ่งท่ามกลางภาวะสังคมเช่นนี้ จึงเป็นสิ่งที่สมควรจะทำการศึกษาเรื่อง โครงสร้างอำนาจชุมชนเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่

ดังนั้น ในฐานะที่องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการปกครองในระดับรากฐาน (grass root) ของประเทศ ปัญหาสำคัญที่น่าพิจารณา คือ ชุมชนที่มีการยกฐานะจากสภาตำบลจนเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น จะมีลักษณะชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนอย่างไร คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งการศึกษาในเรื่องดังกล่าวนี้ น่าจะนำไปสู่การค้นพบความจริงบางประการ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษารัฐศาสตร์ และปรากฏการณ์ของสังคมท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ในมิติหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาว่าในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นชนชั้นนำที่มีอำนาจ และอิทธิพลในการปกครองชุมชน
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ผลักดัน ส่งเสริมบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้เป็นชนชั้นนำในชุมชน
3. เพื่อศึกษาว่า กลุ่มชนชั้นนำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจต่อกันอย่างไร
4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 3 กับองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 5 ว่ามีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอย่างไร

ขอบเขตของการศึกษา

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้างนี้เป็นการศึกษา “ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน” ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะทางด้านการปกครอง มีการยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล

เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษาในค้างนี้ จึงได้ทำการศึกษาค้างการบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เนื่องจากผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็นอำเภอปราณบุรี เป็นอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครองอย่างเห็นได้ชัด และประชากรในเขตอำเภอปราณบุรี ผู้ศึกษาสามารถที่จะทำการศึกษาได้และอยู่ในขอบเขตความสามารถของผู้ศึกษาที่จะทำได้

อนึ่ง การศึกษาค้างนี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง ซึ่งเป็นการศึกษาระดับชุมชน (community study) โดยผู้ศึกษามุ่งศึกษาชุมชนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกับชุมชนที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจน้อย ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีจำนวน 5 แห่ง ดังนั้น

ผู้ศึกษาจึงได้เลือกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความเจริญมากที่สุด คือ องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราชญ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีความเจริญน้อยที่สุดคือ องค์การบริหารส่วนตำบลวังก้ง เป็นชุมชนที่ทำการศึกษาเปรียบเทียบ โดยการศึกษามีขอบเขตในการศึกษาดังต่อไปนี้ คือ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราชญ์ เป็นชุมชนในเขตอำเภอปราชญ์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 3 คือมีรายได้ตั้งแต่ 6,000,000-12,000,000 บาทต่อปี (ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2539)

2. องค์การบริหารส่วนตำบลวังก้ง เป็นชุมชนในเขตอำเภอปราชญ์บุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจัดเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5 คือมีรายได้ไม่เกิน 3,000,000 บาทต่อปี (ข้อมูลสภาพตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ประจำปี 2539)

สมมติฐานในการศึกษา

จากแนวความคิดเชิงทฤษฎี ตลอดจนการสร้างกรอบแนวความคิดเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบดังนี้

1. คุณสมบัตินำสำคัญของชนชั้นนำในชุมชน แตกต่างกันทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็นสมมติฐานย่อยได้ ดังนี้

1.1 การดำรงตำแหน่งแตกต่างกันทำให้ การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

1.2 ฐานะมั่งคั่งทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2. คุณสมบัตินำรองของชนชั้นนำในชุมชนแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งเป็นสมมติฐานย่อยได้ดังนี้

2.1 อายุแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.2 การศึกษาแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.3 เพศแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.4 ความมีจิตใจนักรบและจิตใจกว้างขวางแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.5 การมีสายสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.6 ความเป็นผู้นำทางความคิดเห็นแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.7 การเป็นเครือข่ายกับชนชั้นนำเก่าแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.8 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

2.9 การเป็นคนในท้องถิ่นแตกต่างกัน ทำให้การได้รับการยอมรับเป็นชนชั้นนำแตกต่างกัน

3. ชนชั้นนำในชุมชนแต่ละชุมชน มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจเชื่อมโยงกันอย่างไร
ใกล้ชิด

4. ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชน ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลชั้น 3 กับองค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5 มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการค้นหาความจริงของปรากฏการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะเป็นการค้นหาความรู้พื้นฐานทางด้านผู้นำท้องถิ่น ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล จากที่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ เพราะเท่าที่ผ่านมาการศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ทางด้านรัฐศาสตร์ มีอยู่น้อยมาก และมีอยู่ในขอบเขตที่จำกัด

2. ผลการศึกษานี้ช่วยยืนยัน ทดสอบทฤษฎี และแนวความคิดชนชั้นนำและวิธีการศึกษาโครงสร้างอำนาจชุมชน ให้เป็นที่น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการทดสอบแนวความคิดชนชั้นนำและการปรับแนวความคิดดังกล่าว มาเป็นกรอบแนวความคิดในการศึกษาพฤติกรรมศาสตร์ แนวชนชั้นนำในสังคมไทย ให้มีความสอดคล้องมากยิ่งขึ้น

3. ผลการศึกษาช่วยในการอธิบายปรากฏการณ์ และแนวโน้มทางการเมือง การปกครองในระดับฐานราก (grass root) คือในระดับตำบล และหมู่บ้านในอันที่จะพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศไทย ได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้น

4. เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการแสวงหาความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้าน ในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่ชุมชนโดยรวม

การนำเสนอบทวิทยานิพนธ์

ผู้ศึกษาได้กำหนดการนำเสนอเนื้อหาของเรื่องในรูปของบทวิทยานิพนธ์ ออกเป็น 7 บท ดังนี้

1. บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ขอบเขตของการศึกษา กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการศึกษา สมมติฐานในการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

2. บทที่ 2 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย เนื้อหาเกี่ยวกับทฤษฎี แนวความคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญคือ แนวความคิดเรื่องชนชั้นนำ และแนวความคิดเรื่องโครงสร้างอำนาจชุมชน ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา ประกอบด้วย ระเบียบวิธีสำหรับการศึกษาทั้งหมด

4. บทที่ 4 การระบุชนชั้นนำ ประกอบด้วย การระบุชนชั้นนำขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้งสองแห่ง

5. บทที่ 5 การวิเคราะห์คุณสมบัติชนชั้นนำ ประกอบด้วย การวิเคราะห์คุณสมบัติชนชั้นนำโดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างชนชั้นนำกับประชาชนทั่วไป การหาความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำกับตัวแปรอิสระต่าง ๆ ตามสมมติฐานที่กำหนด รวมถึงผลการศึกษาทางสถิติที่กำหนด

6. บทที่ 6 การวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจชุมชน ประกอบด้วย การวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจชนชั้นนำและลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชนชั้นนำในองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำปราง และองค์การบริหารส่วนตำบลวังก้ง

7. บทที่ 7 สรุป เสนอแนะ ประกอบด้วย การสรุปผลการศึกษาและข้อค้นพบทั้งหมด รวมถึงข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการศึกษาครั้งนี้



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย